

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жилінкова І. В. Сучасні підходи до визначення правової природи шлюбу. *Вісник академії правових наук*. 2007. № 3. С. 107–116.
2. Ревуцька І. Е. До питання поняття сім'ї в теорії сімейного права за законодавством України та країн-членів ЄС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2017. Вип. 46. Т. 1. С. 59–62.
3. Липець Л. В. Врегулювання шлюбних та подібних відносин законом та договором : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03; НАНУ Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. К. : 2009. 223 с.
4. Лозова Г. О. Законодавче визначення сім'ї та шлюбу. *Університетські наукові записки*. 2006. №1. С. 119–122.
5. Драгневич Л. Сутність і ретроспектива становлення та розвитку шлюбносімейних відносин в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 1. С. 40–42.
6. Бурлеца С.Б., Ревуцька І.Е. До питання про поняття та ознаки шлюбу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 50. Том 1. С. 56–61. URL: <https://www.buergerliches-gesetzbuch.info/bgb/1353.html>

УДК 340.13

Подковенко Т. О.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
теорії та історії держави і права,
Західноукраїнський національний
університет*

МЕДІАЦІЯ ЯК ФОРМА ДІАЛОГУ ТА ШЛЯХ ДО ПОРОЗУМІННЯ

Медіація як особлива форма альтернативного вирішення спорів широко застосовується в усьому світі. Однією з причин поступового поширення медіації та її витребуваності суспільством є висока соціальна значущість медіативної практики. Процедура медіації характеризується високою полемічністю, при цьому аргументативний діалог є одним із способів реалізації відповідного типу дискурсу. Те, що відрізняє медіацію від інших способів вирішення спорів, полягає в тому, що сторони самостійно приймають рішення про те, як вирішити конфліктну ситуацію. Ні судовий процес, ні арбітраж не дають такого контролю над подальшою долею та подальшими відносинами між сторонами. Це можливо завдяки особливій формі діалогу, який є основою медіації.

Дискурс і діалог, консенсус і компроміс можуть стосуватися не лише конкретних питань стосовно певних прав чи обов'язків, але також більш фундаментальних питань – як формула справедливості або формування суспільної ментальності та свідомості, що істотно впливає на динаміку суспільних цінностей, а також на почуття індивідуальної ідентичності.

Фактично маємо справу з формуванням якісно нового типу мислення. Участь сторін у вирішенні спору, автономія конфлікту є похідними щодо розуміння поваги до гідності (як визнання суб'єктності і права на прийняття рішень кожної з сторін спору), рівності (відносна рівновага сторін) та свободи (вплив на вирішення ситуації і можливість формування та відстоювання власної позиції як фактичної, так і правової) [1, с. 10]. У будь-яких міжособистісних спорах спрацьовує людський фактор і, як правило, кожен прагне довести свою правоту, керуючись своїми інтересами та власним почуттям справедливості.

Медіація ґрунтується на кількох фундаментальних принципах, які забезпечують ефективне вирішення спорів, реконструкцію та трансформацію міжособистісних стосунків, що дає підстави визначати її як особливу форму діалогу. Мова йде про такі особливості медіації, як добровільність та конфіденційність процедури медіації, неупередженість та нейтральність медіатора, толерантність, довіра, взаєморозуміння та інші. Це, безумовно, ті ключові особливості медіації, завдяки яким сторони можуть почуватися в безпеці. Вважаємо, що саме дотримання принципів медіації забезпечує особливу атмосферу процедури медіації та закладає основи для досягнення порозуміння.

Ю. Мельничук визначає принципи медіації в якості «вихідних та визначальних морально-правових ідей, які становлять організаційне підґрунтя здійснення процедури медіації та спрямовані на ефективне, взаємоприйнятне розв'язання конфліктної ситуації» [2, с. 149]. На думку авторки, такі принципи як відповідальність, конфіденційність, незалежність, добровільність, гуманізм, ввічливість, взаємоповага сторін тощо є фундаментальними засадами процедури медіації, дотримання їх фактично забезпечує ефективність медіації, її результативність.

Відомий американський дипломат Г. Сондерс, доволі переконливо пояснив особливість діалогу, характеризуючи його в якості «процесу справжньої взаємодії, за допомогою якого люди слухають одне одного достатньо уважно, щоб змінитися через те, що вони дізнаються. Кожен докладає вагомих зусиль до врахування занепокоєнь інших в загальній картині, навіть якщо і залишається з ними незгодним. Жоден учасник не відмовляється від власної ідентичності, але кожен визнає важливі людські вимоги іншого, щоб змінити свої дії відносно нього» [3, с. 9]. Саме тому діалог, який лежить в основі медіативної практики, варто розглядати як форму мовленнєвого спілкування та взаємодії медіатора і сторін. Це дає можливість підійти до вирішення конфліктів з позиції інтересів, потреб і цінностей, що є суттєвою альтернативою силовим методам.

Варто підкреслити, що медіація спрямована саме на формування та поширення правової культури, заснованої на позасудовому врегулюванні спорів. Це ефективна альтернатива судовому розгляду, яка дозволяє пом'якшити спір. Як і практично усі методи ADR медіація базується на переконанні, що шляхи врегулювання спору повинні формуватися самими сторонами з урахуванням їхніх інтересів, а не нав'язуватися ззовні. Медіація – це процес досягнення згоди, як у разі виникнення спору, так і в ситуації безвиході та застою в переговорах. Медіація дозволяє її учасникам визначити

спірні питання, зменшити комунікаційні бар'єри, проаналізувати запропоновані рішення та, за бажанням сторін, укласти взаємовигідну угоду. Успіх медіації як ефективного методу вирішення спорів значною мірою залежить від професіоналізму медіаторів та високого рівня їх професійної етики.

Погоджуємося з твердженням, що бажання громадян брати активну участь в обговоренні проблем та нести відповідальність за вирішення конфліктів є свідченням зрілого громадянського суспільства. Адже саме активна поведінка кожного, вміння слухати і сприймати іншу сторону як партнера, створює реальні можливості для ефективної комунікації та взаємодії та свідчить про розвиненість громадянського суспільства, високий рівень правової культури [4, с. 475]. У цьому і сила та ефективність медіації.

Медіація як один із способів вирішення спорів вимагає свідомого, вільного вибору. Її не можна нав'язувати, змушувати когось говорити, йти на компроміс, вести діалог, будувати стосунки. Для цього потрібна дружня атмосфера, довіра, почуття гідності та власної цінності, усвідомлення значимості подальших відносин. Медіація приносить новий досвід і є своєрідною інвестицією в майбутнє. Не завжди можна змінити підхід сторін до інших конфліктів, у які вони можуть бути залучені одночасно. Однак часто це перший крок до розуміння того, що нас хвилює і що для нас важливо, що спонукає нас приймати важкі рішення та як уникнути конфліктів, не жертвуючи власними потребами та інтересами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Kalish A. *Mediacja jak forma dialogu w stosowaniu prawa*. Warszawa. 2016. 239 s.
2. Мельничук Ю. І. Етичні стандарти та нормативні принципи професійної поведінки в сфері медіації. *Грані*. 2016. №. 2. С. 146-150.
3. Кисельова Т., Надо Дж. Оцінювання фасилітованого діалогу: підходи, рамки та виклики. Звіт. Координатор проектів ОБСЄ в Україні. Київ, 2022. 74 с.
4. Подковенко Т.О. Етико-правові засади медіації з урахуванням європейських стандартів. *Law in the postmodern epoch: general characteristics and manifestation particularities in separate law branches: Scientific monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. 776 p.